

Emeğimizin Görünmezliği ve Toplumsal Eşitsizlik

Dilan Yıldız

Mülkiyetin İlk Kurbanı,
Özgürlüğün Öznesi
Kadın

Rojbin Keziban Barut

Görünmeyen Emek,
Meşrulaştırılmış Sömürü:
Kadın Emeginin Hikayesi

Burçak Sel

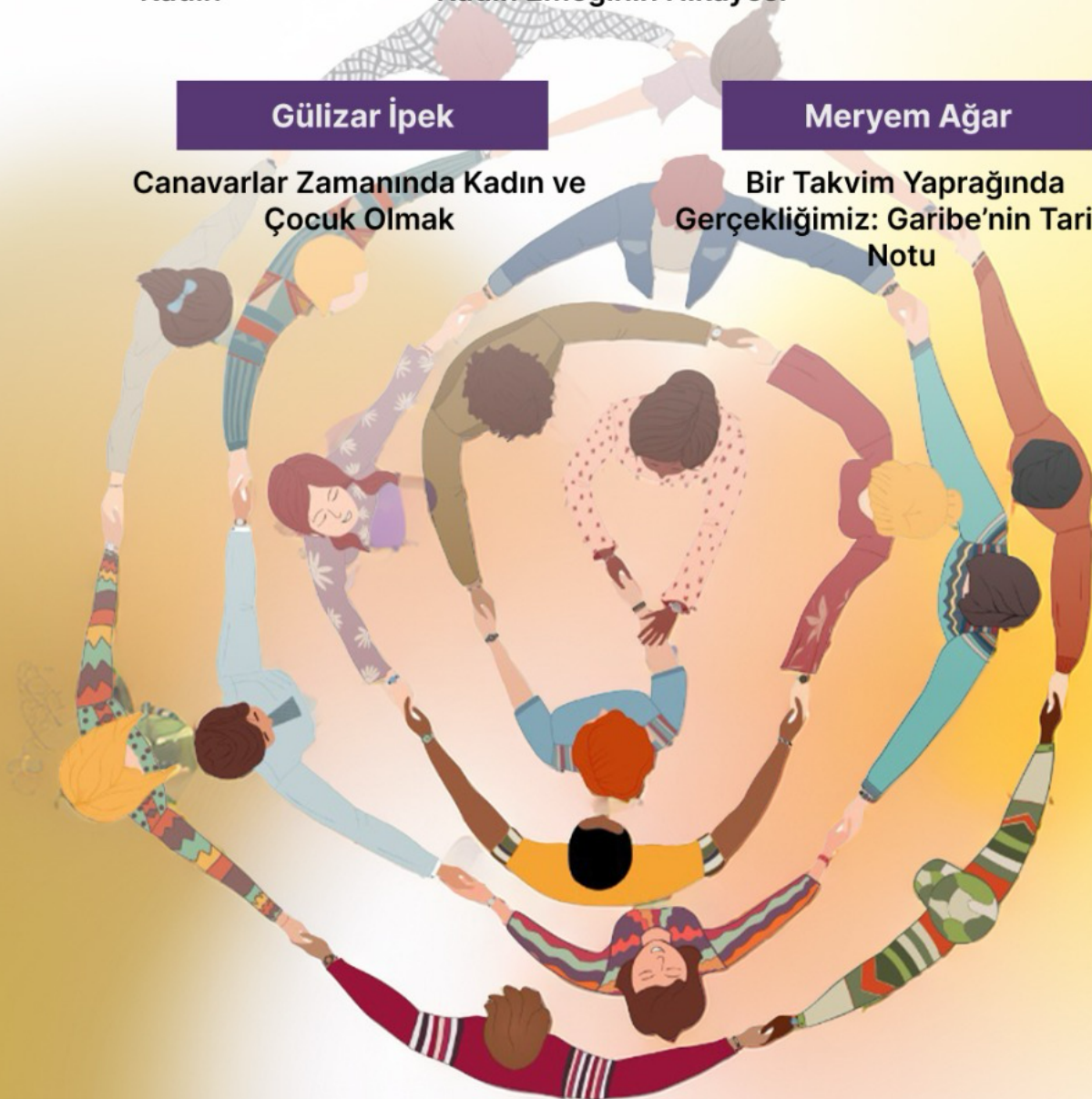
Feminizmin Ufuk Çizgisi:
Görünmeyen Emek

Gülizar İpek

Canavarlar Zamanında Kadın ve
Çocuk Olmak

Meryem Ağar

Bir Takvim Yapağında
Gerçekliğimiz: Garibe'nin Tarihe
Notu

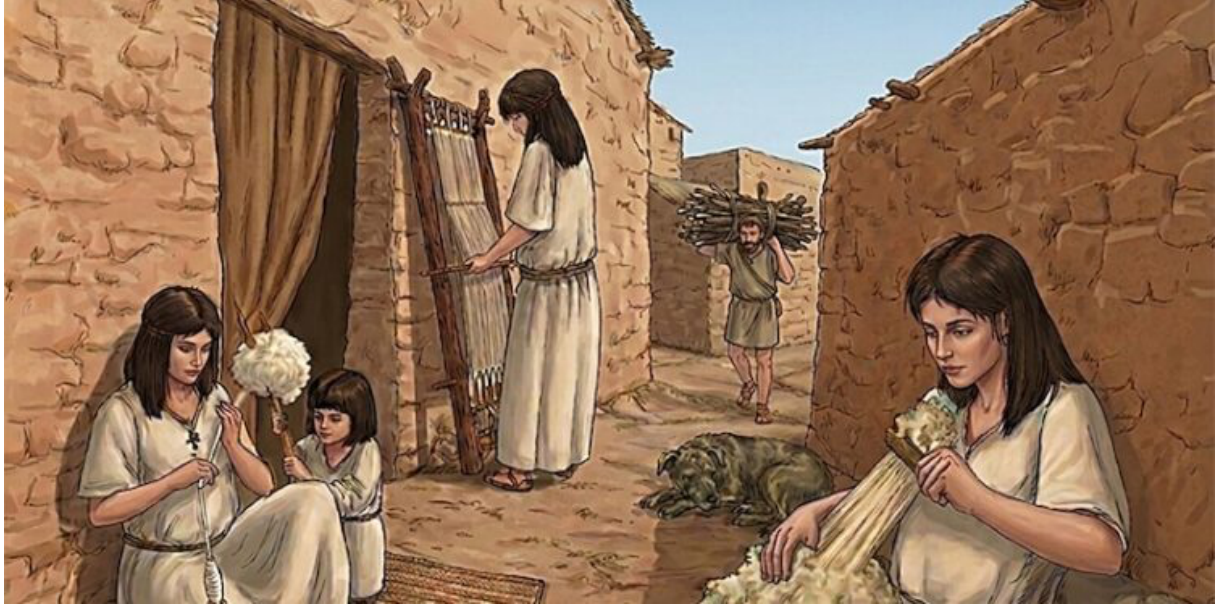

İÇİNDEKİLER

- 1** Mülkiyetin İlk Kurbanı, Özgürlüğün Öznesi Kadın
Dilan Yıldız
- 6** Görünmeyen Emek, Meşrulaştırılmış Sömürü: Kadın
Emeğinin Hikayesi
Rojbin Keziban Barut
- 10** Feminizmin Ufuk Çizgisi: Görünmeyen Emek
Burçak Sel
- 13** Canavarlar Zamanında Kadın ve Çocuk Olmakve Kimlik
Gülizar İpek
- 19** Bir Takvim Yaprağında Gerçekliğimiz: Garibe'nin Tarihe
Notu
Meryem Ağar

Mülkiyetin İlk Kurbanı, Özgürlüğün Öznesi Kadın

Dilan Yıldız-29 Mart 2026

Taş Tepeler’de kurumsallaşan bu kastik hiyerarşik zihniyet, zamanla tarım toplumunun kurumsallaşmasıyla özel mülkiyet duvarlarını örmüş ve bizim ilk mülkiyet nesnesi hâline getirilişimiz, toprağın çitlerle çevrilmesinin de zeminini hazırlamıştır. 18. yüzyıldaki Sanayi Devrimi ile birlikte bu sömürü daha da katmerlenmiş; kapitalizm bizleri fabrikalarda ucuz yedek iş gücü olarak kullanırken, ev içindeki karşılıksız bakım emeğimizi sistemin ayakta kalması için zorunlu bir hibe olarak görmüştür. Jineolojî perspektifinden bu durum, emeğimizin sadece elimizden alınması değil, aynı zamanda ruhsal ve fiziksel varlığımızın sermaye birikimi için bir hammadde olarak görülmesi sürecini başlatmıştır

Jineolojî perspektifiyle kendi emeğimizin tarihsel serüvenine bakmak, ekonomiyi bugünkü dar finansal kalıplarından çıkararak asıl kökenine, yani yaşamın idamesi olan komünal ekonomi noktasına geri taşımayı gerektirir. İnsanlık tarihinin en uzun evresi olan doğal toplum aşamasında ekonomi, kâr biriktirme hırsıyla değil, toplumsal ihtiyaçlarımızın kolektif bir ahlakla karşılanması amacıyla yürütülmekteydi. Bu sürecin asıl kurucu öznesi biz kadınlardık; doğayı gözlemleyen, bitkilerin dilini çözen, ilk üretim araçlarını geliştiren ve toplayıcılıktan üretime geçişin zihinsel temellerini atan kadınlardı. Ancak egemen tarih yazımı, bu süreci erkek-avcı figürü üzerinden kurgulayarak bizim şifacılık, bitkiyi toplama, pay etme ve toplumsallaştırma emeklerimizi sanki doğal ve kendiliğinden gelişen bir süreçmiş gibi gösterip sistematik olarak değersizleştirmiştir. Oysa gerçeklik, insanlığın tüm maddi ve manevi birikiminin altında bizim binlerce yıllık zihinsel ve fiziksel emeğimizin, bir yaşam sanatı olarak saklı durduğunu fısıldamaktadır. Kadın eliyle

şekillenen bu ilk ekonomi, biriktirmeyi değil paylaşmayı, sömürmeyi değil yaşatmayı esas alan toplumsal bir ahlakın ürünüydü.

Tarihsel kırılmanın başladığı nokta, genellikle tarım devrimiyle özdeşleştirilse de Abdullah Öcalan'ın kaleme aldığı Demokratik Toplum Manifestosu'ndaki "Kastik Katil" ve kurumsallaşan mekânları olarak "Taş Tepeler" belirlemesiyle yönümüzü 5000 yıldan daha öteye çevirdik. Araştırmalar derinleştikçe bu yapılardan başka yapıların da ortaya çıkması an meselesidir. Göbeklitepe ve Karahantepe gibi Taş Tepeler yerleşkelerinin, hiyerarşinin ve emeğimize el koyma sisteminin çok daha derin ve ideolojik bir kökene sahip olduğunu kanıtlamıştır. Bu süreci, doğal toplumdaki rolümüzün buralarda sistematik bir saldırıya uğradığı, toplumsal dokumuzun eril bir otoriteyle parçalandığı dönem olarak tanımlıyoruz. Bu devasa yapılar, sanılanın aksine sadece masum birer inanç merkezi değil; bizim yatay, eşitlikçi ve yaşam odaklı sosyalitemize karşı geliştirilen kastik katillerin mabetleridir. Burada inşa edilen sadece taş sütunlar değil, bizim binlerce yıllık toplumsal rolümüzü ve üretimdeki belirleyiciliğimizi gölgeleyen yeni bir toplum karşıtı kastik katil ideolojidir. Ritüellerin ve tapınak ekonomisinin doğuşu, toplumsal emeğimizin kutsallık maskesi altında kamusal alandan silinmeye başladığı, irademizin bu mekânlarda sistemsel olarak görünmez kılınmaya başladığını göstermektedir. Bu tapınaklarda kurulan hiyerarşi, kadının yaratıcı emeğini hiçleştirip emeğin gerçek sahibini sahneden uzaklaştırmıştır.

Bu tarihsel düğümü en iyi özetleyen isimlerden biri olan Gerda Lerner, *Ataerkilliğin Yaratılışı* eserinde, bizlerin boyunduruk altına alınmasının özel mülkiyetin oluşmasından binlerce yıl önce, hiyerarşinin ilk kurumsal biçimi olarak inşa edildiğini vurgular. Lerner'a göre kadın, insanlık tarihinin ilk mülkiyeti hâline getirilmiştir. Taş Tepeler'deki o heybetli ve baskın eril sembolizmle dolu dikilitaşlar, tam da bu mülkiyetimizin tescillendiği anıtlardır. Abdullah Öcalan'ın kastik katilin doğuşu olarak adlandırdığı bu süreçte; kurnaz erkek (şaman, askerî şef ve yaşlı erkek ittifakı), bizim barışçıl, toplayıcı ve paylaşımcı ekonomimizi hileli bir ideolojiyle gasp etmiştir. Üretimdeki yaratıcılığımız doğal bir veriliş olarak kodlanıp değersizleştirilirken; erkeğin bu emeği organize etme ve mülkiyetine geçirme süreci hiyerarşik uygarlık olarak sonuçlanmıştır. Bu kurnazlık, fiziksel güçten önce zihinsel bir fetihle başlamış; kadının şifacı, besleyici ve bilge kimliği büyücülük veya doğal annelik gibi kavramlarla daraltılmıştır. Bu, emeğimizin fiziksel mülkiyetten önce biyolojik ve zihinsel bir sömürüye konu olmaya başladığı, bizlerin evrensel bir görünmezlik pelerinine sarıldığı andır.

Taş Tepeler’de kurumsallaşan bu kastik hiyerarşik zihniyet, zamanla tarım toplumunun kurumsallaşmasıyla özel mülkiyet duvarlarını örmüş ve bizim ilk mülkiyet nesnesi hâline getirilişimiz, toprağın çitlerle çevrilmesinin de zeminini hazırlamıştır. 18. yüzyıldaki Sanayi Devrimi ile birlikte bu sömürü daha da katmerlenmiş; kapitalizm bizleri fabrikalarda ucuz yedek iş gücü olarak kullanırken, ev içindeki karşılıksız bakım emeğimizi sistemin ayakta kalması için zorunlu bir hibe olarak görmüştür. Jineolojî perspektifinden bu durum, emeğimizin sadece elimizden alınması değil, aynı zamanda ruhsal ve fiziksel varlığımızın sermaye birikimi için bir hammadde olarak görülmesi sürecini başlatmıştır. Kapitalizm, sanılanın aksine bizleri evden çıkarıp fabrikaya taşıyarak özgürleştirmemiş; aksine emeğimizi hem kamusal hem de özel alanda parçalayarak sömürüyü derinleştirmiştir. Bir yandan fabrikada en düşük ücretle, en ağır koşullarda çalıştırılırken; diğer yandan evde işçinin her gün yeniden üretimi için bedelsiz bir mesaiye, sevgi ve fedakârlık maskesi altında mahkûm edildik.

Bugün kapitalist sistemin en büyük “ekonomik başarısı (kadın emeğinin uğradığı büyük gasp)”, sömürülen emeğimizin yarısını ekonomi dışı ilan ederek görünmez kılmasıdır. Sistemin her gün çarklarını döndüren işçi sınıfının beslenmesi, temizliği, duygusal onarımı ve yeni nesillerin yetiştirilmesi süreci tamamen bizim sırtımıza yüklenmiştir. Bu bakım emeğimizi kapitalizmin bedelsiz hammadde deposu olarak tanımlamak çok yerinde olacaktır. Eğer dünyadaki tüm kadınlar olarak sadece bir gün ev içindeki bu görünmez emeği durdursaydık, kapitalist fabrikalar, borsalar ve ofisler birkaç saat içinde çökerdi. Bu emek borsa endekslerinde yer almaz, millî gelire dâhil edilmez; ancak sermayenin kâr marjının asıl kaynağıdır. Silvia Federici’nin de vurguladığı gibi, kapitalist birikim aslında bizim bu görünmez yeraltı dünyamız üzerinde yükselmektedir. Bizler fabrikada üretim bandının bir parçasıyken, evde ise iş gücünü her gün yeniden üreten bedelsiz makineler muamelesi gördük; bu süreçte toplumsal kimliğimiz sadece eş ve anne rolleri üzerinden daraltılarak emeğimizin ekonomik değeri sistemli bir biçimde buharlaştırıldı.

İş gücü piyasasına girdiğimizde ise sömürü; cam tavanlar, güvencesizlik ve sistematik ücret eşitsizliği ile devam eder. Kapitalizm bizleri genellikle duygusal emek gerektiren, sömürünün en yüksek olduğu ve kriz anlarında ilk vazgeçilen alanlara iter. Bu alanlara mahkûm edilip devamlı bir sömürü mekanizmasının sömürüleni yaptık. Üstelik esnek çalışma veya parça başı iş modelleri, ev ile iş arasındaki sınırlarımızı tamamen bulanıklaştırarak bizleri 24 saat boyunca hizmete hazır modern köleler hâline getirir. İş yerindeki performansımızın üzerine eklenen ikinci vardiya, yaşam enerjimizi son

damlasına kadar sömürürken; bizleri mülksüzleştiren sistem, bizi hane içindeki erkek otoritesine veya devletin yetersiz sosyal yardım mekanizmalarına bağımlı kılar. Bugün küresel ölçekte “yoksulluğun kadınlaşması” gerçeğiyle karşı karşıyayız. En güvencesiz pozisyonların bizler olması bir tesadüf değildir; bu, Taş Tepeler’de elimizden alınan ekonomik iradenin modern bankacılık ve istihdam politikalarıyla güncellenmiş hâlidir. Elbette bu emeğimize yapılan sistematik gasptan kurtuluş mümkündür. Bu kurtuluşu biz kadınlar başaracağız. Bu başarı, komünün kadını olarak Demokratik Komünal Ekonomiye toplumsallaştırarak mümkün olacaktır.

Bizim için Demokratik Komünal Ekonomi, teorik bir modelden öte, her sabah güneşle birlikte uyandırdığımız bir yaşam pratiğidir. Bu modelde biz, sadece birer işçi veya tüketici değiliz; biz, elimizden alınan o kurucu iradeyi komünlerin içinde yeniden ete kemiğe büründüren özneleriz. Komün, bizim için sadece bir üretim birimi değil, eril sistemin bizi hapsedtiği o dar ev duvarlarını yıkarak emeğimizi toplumsallaştırdığımız özgürlük alanımızdır. Komünal ekonomide bizler, mülkiyetin bireyselleşmesine ve bir tahakküm aracına dönüşmesine karşı ortak faydayı esas alıyoruz. Bir fabrikada patronun kâr marjını artırmak için harcanan ruhsuz enerjiye karşı, komünde harcadığımız her emek komünün bir ihtiyacına dokunacaktır. Toprağı ekerken, kooperatifte üretim yaparken veya bir atölyede çalışırken emeğimiz üzerindeki irademizi yeniden kazanacak ve artık üretim süreçleri piyasanın vahşi, rekabetçi ve sömürgeci kurallarına göre değil; bizim meclislerimizde aldığımız kararlara, ekolojik dengelere ve toplumumuzun gerçek gerekliliklerine göre şekillenecektir. Bu, ekonominin üzerindeki ataerkil katmanın dağıtılması ve yaşamın yeniden kadın rengine boyanmasıdır.

Bir komün kadını olarak bizim en büyük devrimimiz, yüzyıllardır sırtımıza yüklenen ve doğal görevimiz sayılarak görünmez kılınan bakım emeğini evlerin kuytularından çıkarıp meydanlara taşımamızdır. Bizim dünyamızda çocuk bakımı, yaşlı bakımı, kolektif beslenme ve temizlik artık sadece kadının omuzlarında bir yük değil, komünün ortak sorumluluğu olacaktır. Komün evlerinde ve kolektif mutfaklarda bu emeği ortaklaştırarak, kapitalizmin bizi içine hapsedtiği o izole ev hapisanesinden çıkışımız mümkün olacaktır. Emeğimiz artık sevgi maskesiyle sömürülmeyecek; aksine yaşamı her gün yeniden kuran en yüce toplumsal değer olarak kabul edilecektir. Bu, ekonominin borsa endekslerinden kurtarılıp gerçek değerine, yani yaşatma sanatına geri dönmesidir. Bizler, ziraatçılıktan şifacılığa, tohum saklayıcılığından ekolojik yapılaşmaya kadar her alanda doğayla uyumu esas alan bir ekonomi örüyoruz. Demokratik konfederal bir yapıda yerelden merkeze doğru örgütlenen kadın ekonomi meclislerimiz, teknolojiyi ve bilimi tekellerin elinden alıp

toplumsallaştıracaktır. Bizim için bir makine, daha fazla kâr etmek için değil, emeğimizi hafifletmek ve bize sanata, felsefeye, siyasete ayıracak zaman yaratmak için var olacaktır. Bu modelde emek, yabancılaşmış bir meta olmaktan çıkarak; insanın kendi doğasıyla, toplumuyla ve toprağıyla kurduğu özgür bir bağ hâline gelecektir.

Tarihten günümüze emeğimizin dönüşümü, bir gelişim öyküsü değil, sistemli bir el koyma ve mülksüzleştirme operasyonudur. Taş Tepeler’de hiyerarşik tapınaklarla başlayan ve bugün modern kapitalizmin ofislerinde, mutfaklarında devam eden bu sömürü, özünde aynı eril zihniyetin eseridir. Jineolojî, bu sömürgeci tarihi deşifre ederek ekonomiyi kâr hırsından arındırıp bir yaşam sanatına dönüştürmeyi amaçlıyor. Mülkiyetin ilk kurbanı olduğumuz bu tarihi tersine çevirip, “özgürlüğün asıl öznesi” olarak komünal ekonomiyi inşa etmek, tarihin bu ilk düğümünü çözecektir. Bu, sadece bizim değil, tüm toplumun ve doğanın çalınmış onurunun iadesidir. Kendi özgür sabahımıza uyanmanın yolu, emeğimizi yeniden toplumsallaştırmaktan geçer. Tarihin ilk anlarından beri emeğimizle var olduk, özgürlük de bizim emeğimizin özgürleşmesiyle tamamlanacaktır.

Son Not:

Lerner, G. (1986). *Ataerkilliğin Yaratılışı*. Ayrıntı Yayınları.

Federici, S. (2014). *Caliban ve Cadı: Kadınlar, Beden ve İlkel Birikim*. Otonom Yayıncılık.

Öcalan, A. (2015). *Demokratik Uygarlık Manifestosu (5. Cilt): Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü*. Amara Yayıncılık.

Görünmeyen Emek, Meşrulaştırılmış Sömürü: Kadın Emeginin Hikayesi

Rojbin Keziban Barut-29 Mart 2026

Dünya’da ve Türkiye’de kadınlar, ev içi iş ve bakım emeğinin ezici çoğunluğunu üstlenmektedir. TÜİK Zaman Kullanım Araştırması’na (2019) göre; kadınlar günde ortalama 4-5 saatini ücretsiz ev ve bakım işlerine ayırırken, erkeklerde bu süre yaklaşık 1 saatin altındadır. Kadın emeği sömürsünün en yoğunu bu evlerde gerçekleşir. Üstelik bu emek, “sevgi”, “annelik” ve “sorumluluk” gibi kavramlarla romantize edilerek görünmez kılınır

“Ayşe sabah 06.00’da uyanıyor. Herkesten önce ve tek başına. Çocukları kaldırıyor, kahvaltıyı hazırlıyor, evi topluyor. Kimse “çalışıyorsun” demiyor. Saat 08.30’da işine başlıyor. Gün boyu ayakta. Sigortası eksik, maaşı düşük, emeği değersiz.

Akşam eve dönüyor. İkinci mesaisi başlıyor. Yemek, bulaşık, ödevler, yarının hazırlığı... Gece herkes uyuduğunda Ayşe hâlâ ayakta. Ama kimse onun kaç saat çalıştığını bilmiyor. Çünkü Ayşe’nin emeği “iş” sayılmıyor.

Ayşe yalnız değil. Ayşe, bu ülkede milyonlarca kadının adı. Sabahın ilk ışıklarıyla başlayan bir emek var. Görülmeyen, sayılmayan, hatta çoğu zaman takdir dahi edilmeyerek “doğal” ve “zorunlu” kabul edilen bir emek... Bir kadının emeği.”

Bir kadın gün içinde kaç saat çalışır? Bu sorunun cevabı çoğu zaman eksik verilir. Çünkü kadın emeği yalnızca ücretli işten ibaret değildir. Evde, sokakta, işyerinde, bakımda, duyguda... Kadının emeği çoğu zaman istatistiklere bile tam olarak sığmaz. Ama veriler yine de bize acı gerçeği haykırıyor:

Kadın emeği sistematik olarak değersizleştiriliyor. Bu görünmezlik tesadüf değil, toplumsal cinsiyet rejiminin sürekliliğini sağlayan temel bir mekanizmadır.

Bugün Türkiye’de ve dünyada kadınlar üretir, taşır, büyütür. Ama karşılığını alamaz. Bu bir “eşitsizlik” değil; örgütlü, süreklileştirilmiş bir adaletsizliktir. Global gender pay gap statistics’e (2023) göre; küresel ölçekte kadınlar, erkeklerin kazandığı her 1 birime karşılık ortalama 0,83 birim ücret almaktadır. Türkiye’de ise tablo daha da çarpıcıdır:

TÜİK’in Kazanç Yapısı İstatistikleri’ne (2023) göre; kadınların ortalama brüt saatlik kazancı, erkeklerden yaklaşık %15–20 daha düşüktür. Üstelik bu fark yalnızca ücrette değil; primlerde, yan haklarda ve kayıt dışı çalışmada da derinleşir. Yasa eşitliği tanır, sistem eşitsizliği üretirken; eşit işe eşit ücret bir vaat bile değil, gasp edilmiş bir hak olmaktadır.

ILO (2023) Women in managerial positions araştırmasına göre; dünya genelinde yöneticilerin yaklaşık %30’u kadinken, TÜİK İşgücü İstatistikleri – Yönetici Pozisyonları (2022) Araştırması’na göre; Türkiye’de üst ve orta düzey yönetici pozisyonlarında kadın oranı yaklaşık %20–25 bandındadır. Yani kadınlar yalnızca daha az kazanmaz, aynı zamanda daha az yükselir ve bu fark yalnızca bireysel tercihlerle açıklanamaz. Toplumsal roller, eğitim fırsatları, bakım yükü ve kültürel normlar kadınların hayatını daha baştan sınırlamaktadır. Yani mesele sadece eşit yarışmak değil, yarışa aynı yerden başlayamamaktır. Kadınlar iş gücüne katılır, üretir, yetkinleşir. Ama yükselme anında sistem devreye girer ve karar mekanizmalarında kadınların olmayışı eşitliği de eksik bırakır. Bu tablo, bireysel başarısızlık değil; kolektif bir dışlamadır. Cam tavan dediğimiz şey tam olarak budur: Kırılmadığı sürece yukarıyı görürsün ama asla ulaşamazsın. Ve biz kadınlar biliyoruz ki cam tavan kırılmıyor, çünkü onu ayakta tutan düzen yıkılmıyor.

Kadınlar sadece işte değil, evde de çalışır; üstelik ücretsiz. Ücretsiz emek, sömürünün en rafine halidir.

Dünya’da ve Türkiye’de kadınlar, ev içi iş ve bakım emeğinin ezici çoğunluğunu üstlenmektedir. TÜİK Zaman Kullanım Araştırması’na (2019) göre; kadınlar günde ortalama 4–5 saatini ücretsiz ev ve bakım işlerine ayırırken, erkeklerde bu süre yaklaşık 1 saatin altındadır. Kadın emeği sömürsünün en yoğununu bu evlerde gerçekleştirir. Üstelik bu emek, “sevgi”, “annelik” ve “sorumluluk” gibi kavramlarla romantize edilerek görünmez kılınır.

Bu yüzden kadınlar iki vardiya çalışır: Biri görünür, diğeri yok sayılır. Bu ne demek? Kadınlar işten çıktığında “eve gider”, erkekler işten çıktığında “dinlenir”.

Kadınlar için mesai bitmez. Bu durum, onların ücretli işte daha az yer almasına ve daha düşük pozisyonlarda kalmasına yol açar. Bu durum onların iş hayatındaki sürekliliğini ve yükselmesini doğrudan etkiler. Ücretsiz emek, Türkiye’de kadın olmanın zorunlu mesaisidir. Bu emek görünmez değil, görmezden gelinmektir.

TÜİK İşgücü İstatistikleri’ne (2023) göre; Türkiye’de kadınların iş gücüne katılım oranı yaklaşık %35 civarındayken, erkeklerde bu oran %70’in üzerindedir. Kadınlara bakım yükü yüklenir, erken yaşta evlilik dayatılır, güvencesiz ve esnek çalışma “uygun” görülür.

Kadınlar yarışa geç başlar, erken yorulur, sistematik olarak elenir. TÜİK’in 2023 Kayıt Dışı İstihdam Verileri Türkiye’de kayıt dışı çalışan kadın oranının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğunu gösteriyor. Bu da kadınların sosyal güvenceye erişimini, emeklilik hakkını ve ekonomik bağımsızlığını doğrudan zayıflatır.

Ayrıca kadınlar daha çok: yarı zamanlı, güvencesiz, düşük ücretli işlerde yoğunlaşmaktadır. Kadın emeği sadece ucuz değil, ikame edilebilir ve vazgeçilebilir görülmektedir. Dünya Ekonomik Forumu’nun 2025 verileri, mevcut hızla gidersek toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak için 123 yıl daha gerektiğini söylüyor.

Bu şu anlama geliyor: Bugün doğan bir kız çocuğu, eşit bir dünyayı göremeyebilir.

Bu sadece bir istatistik değil. Bu, geciken bir adaletin ispatıdır. Türkiye gibi ülkelerde bu sürenin daha da uzaması kuvvetle muhtemeldir. Çünkü sorun yalnızca ekonomik değil; kültürel, politik ve ideolojiktir. Ve bu sorunu çözmek için öncelikle şunu kabul etmek

gerekir ki: Kadın emeği sömürsü bireysel değil, yapısaldır. Bu nedenle çözüml de yapısal olmak zorundadır. Kadın emeğini görünür kılmak yetmez, hak ettiği değerini vermek gerekir. Ev içi emeği konuşmak yetmez, onu paylaşmak gerekir. Eşitliği talep etmek yetmez, onu örgütlemek gerekir. Çünkü hak verilmez, alınır. Çünkü eşitlik beklenmez, inşa edilir.

Bize sabretmeyi öğretiler, biz örgütlenmeyi seçtik. Bize susmayı dayattılar, biz sözümüzü büyüttük. Ve şimdi o söz, yalnızca bir itiraz değeril; eskiyi yıkacak, yeniye kuracak bir iradedir. Çünkü bu mücadele, yalnızca kadınların değeril, özgür bir hayatın mücadelesidir. Kadınların emeğiyle dönen bu dünya, kadınların mücadelesiyle değericecek ve biz sustuğumuz için değeril, direndiğimiz için tarih yazılacak!

Feminizmin Ufuk Çizgisi: Görünmeyen Emek

Burçak Sel-29 Mart 2026

Dünyanın en “değişik” hikayesine sahip olan bir kadının dahi hikayesi, tam da hatta sadece bu kadınlığından sebep, diğer sayısızcasının deneyiminin yanına eklenecektir. Neyse ki en yaygın ve iyi ki deyimle, kadın sadece kadındır. Lakin, anlaşılan odur ki, bu kesişimi, kimin hangi kavramı kendisine göre nasıl eğip büktüğünü bir kez daha biraz irdelemek gerekmektedir

Peki, hangi kadın gerçekten emekçidir? Verilecek cevap, elbette sorunun yanlış olduğundan ve tümüyle reddinden başka bir şey olamaz. Çünkü emeği, en azından bu yazı perspektifinden ele aldığımızda, bir toplumsal bağlamda, haklardan ve hizmetlerden maalesef ki mahrumiyet ölçecektir.

Yaşam, biz kadınların belki de her geçen gün, emek denilen olguda hem ne kadar ortaklaştığımızı, küme küme birleştığımızı; adeta bir kalıp betonun ölçümünde olduğu gibi noktasından virgülüne ölçümlenebilecek, tam bir karşılığı olabilecek, en azından tahayyül edilecek nicelikte bir şeyin bizi bütünüyle nasıl çevreleyebildiğini gösterirken; üzerine yaklaşık 1,5 asırdır (modern anlamıyla) düşünülen bu gerçeklikte hem de bir o kadar nasıl ayırdığımızı, özgünleştığımızı, bir bebeğin karnını doyurmaktan, bir misafirlik için seçilen topuğa; beyaz yakalı yöneticilik yapmaktan, mavi yakalı işçilik etmeye varana dek tabiri caizse nasıl dağılıp ama biricikleştığımızı de göstermektedir. Bir kadın, bu bahsi geçen “tıpkısı ile farklı” ikileminin ortasında hep salınıp duracaktır işte. Dünyanın en “değişik” hikayesine sahip olan bir kadının dahi hikayesi, tam da hatta sadece bu kadınlığından sebep, diğer sayısızcasının deneyiminin yanına eklenecektir. Neyse ki en yaygın ve iyi ki

deyimle, kadın sadece kadındır. Lakin, anlaşılan odur ki, bu kesişimi, kimin hangi kavramı kendisine göre nasıl eğip büktüğünü bir kez daha biraz irdelemek gerekmektedir.

Nitekim, ardımızda henüzce bıraktığımız 8 Mart'ın bile isimlendirmesinde (kadınlar'ın mı yoksa emekçi kadınlar'ın mı) kafamızın hâlâ net olmadığına baktığımızda, bu yukarıda sözünü ettiğimiz “özgüllüğün” değirmeninden çok su döndüğünü söylemek pek de yanlış olmayacaktır. Emek, oysa kadınlığın ateşten gömleğinin doğar doğmaz giydirildiği bir düzlemde herkesin harcı sayılmayacaktır buna göre. Son derece indirgemeci ve gayetle karikatürize bir yaklaşımla “hak eden” kadına ithaf edilecektir. Tüm dünyanın, hele ki beyaz, zengin, engeli olmayan erkeklerin üzerinde tepinerek suyunu çıkardığı bu kavram, gelgelelim hepi topu yılda bir takvim gününe denk gelen bayram kutlaması için bile bazılarımıza çok görülecektir. Çünkü yoksul ve yeterince demokrat değildir ya da fabrikada patronuna terlik fırlatan işçi değildir; yahut orta kademe yöneticidir, sivil toplumdur, ünlüdür, çok şöhret sahibidir, hatta söylemesi tuhaf ama botoksludur (burada sevgili Ajda Pekkan'a çoktan elveda ettik gördüğümüz gibi)...

Peki, hangi kadın gerçekten emekçidir? Verilecek cevap, elbette sorunun yanlış olduğundan ve tümüyle reddinden başka bir şey olamaz. Çünkü emeği, en azından bu yazı perspektifinden ele aldığımızda, bir toplumsal bağlamda, haklardan ve hizmetlerden maalesef ki mahrumiyet ölçecektir. Marx'ın kimi çevrelere göre artık kadük sayılsa da, bize göre kadimliğiyle müstesna ve hâlâ hemen her çelişkiye uyarlanabilmesiyle son derece gerçekçi tanımı (üretim araçlarına sahip olma-olmama) bu sebeple günceldir de. Ana hattı buradan çizdiğimizde ise, en geniş tanımlamayla bir erkeğe göre dünyaya kadın olarak gelen biri (!) hep daha emekçi olacaktır. Ama bu kadrajı daha da yakınlaştırıp, kahramanları uzay boşluğundan alarak biraz kendimize uyarladığımızda ise, bir sosyo-ekonomik düzlemde daha yoksul olanın; bir ülkedeki insan olmaktan kaynaklı haklara içkin iyilik, güzellik ve refaha daha az erişenin hep daha emekçi olacağını söylemek boynumuzun borcu gibidir. Çünkü bu daha mahrum olanın hakka ve hizmete erişimi diğerine göre hep daha maliyetli olacaktır. Örneğin çocuğunu, sigortası olmadığı için ücrete mukabil tedavi ettirmek zorunda kalan bir anne, sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanan çocukların annesinden daha emekçi olacaktır, kaçınılmaz olarak. Çünkü bu maliyetin karşılığında her seferinde başta kendi kaynakları olmak üzere her şeyinden daha fazla sarf edecektir.

Kahramanları daha da ete kemiğe büründürdüğümüzde ise Ankara Dışkapı Mahallesi'nde yıllardır kimliksiz yaşamak durumunda kalan bir Afganistanlı kadın, aynı mahallede geçici

koruma statüsünden yararlanan Suriyeli kadından 8 Mart'ı kutlamayı emeği bağlamında daha çok hak etmektedir. Çünkü ilki, bir sistemde "var olmak" için neredeyse canı pahasına yaşamaktadır. İkincisi ise, canı pahası halden sadece bir at başı kadar ileri olması hasebiyle daha avantaj sahibidir. Bu örnekteki mütevazı çarpıcılığın nedeni ise değil, erkekliğin ve onun bu müzmin eşitsiz düzeninin, biz sözümona vatandaş kadınların bile kadınlık-emek diyalektiğinde göremediği katmanlar oluşudur. Ve sözü özüne yavaşça bırakacak olursak, Türkiye'de 8 Mart'ta meydanlarda haykırmayı, hele ki son on beş senelik süreçte, mülteci kadın ve LGBTI+'lardan başkası daha fazla hak etmemektedir.

İki asırdır uğruna can verdiğimiz, kan döktüğümüz, kalem kırıp külliyatlar oluşturduğumuz güzel feminizminizin inceliği ise tam da burada gizli belki de. Bazen bir dine, bir dile, kimi kez herhangi bir statüye sıkıştırılmaya çalışılan; ama hep sıtkı daraltılmaya, ufaltılmaya çalışılan haksızlıkları, oradan doğru derinleşen ihlal ve eşitsizlikleri yeniden ve yeniden düşünmemizi sağlaması. Ufuk çizgisini hep ileriye taşıması...

Canavarlar Zamanında Kadın ve Çocuk Olmak

Gülizar İpek-29 Mart 2026

Son yıllarda çocukların bulunduğu bazı kurslar, yurtlar ve dini yapılanmalar üzerine yürütülen tartışmalar, bu sorunun ne kadar ciddi olduğunu göstermektedir. Bu alanların etkili biçimde denetlenmemesi, çocukların güvenliğini ciddi biçimde tehlikeye atmaktadır. Kapalı cemaat ve tarikat ilişkileri içinde ortaya çıkan istismar vakalarının çoğu zaman görünmez hâle gelmesi ya da üzerinin örtülmesi, yalnızca bireysel suçları değil; aynı zamanda kurumsal sorumlulukları da gündeme getirmektedir

Antonio Gramsci'nin "eski dünyanın ölmekte olduğu ve yenisinin henüz doğmadığı zamanlarda canavarların ortaya çıktığı" tespiti, bugün yaşadığımız toplumsal gerçekliği açıklamak için ürkütücü derecede günceldir. Kadın cinayetleri, cinsel şiddet ve çocuk istismarı haberleri artık istisnai olaylar olmaktan çıkmış; toplumsal hayatın neredeyse gündelik gerçekliğine dönüşmüştür. Bir toplumun her gün kadınların ve çocukların maruz kaldığı şiddetle yüzleşmek zorunda kalması, yalnızca bireysel suçların artışı değil, aynı zamanda derin bir toplumsal ve kurumsal krizi de ortaya koymaktadır.

Bu nedenle, içinde bulunduğumuz dönemi yalnızca bireysel suçların arttığı bir dönem olarak değil, aynı zamanda yapısal bir toplumsal krizin derinleştiği bir zaman olarak değerlendirmek gerekir. Kapitalist sistemin yarattığı eşitsizlikler, savaş politikaları, otoriterleşme ve patriyarkal iktidar ilişkileri birbirini besleyerek toplumsal şiddetin yeniden üretildiği bir zemin yaratmaktadır. Gramsci'nin "canavarlar zamanı" olarak tanımladığı bu tarihsel eşik, eski düzenin çözülmeye başladığı ancak yerine daha adil ve

eşitlikçi bir toplumsal düzenin henüz kurulamadığı kriz anlarını ifade eder. Tam da bu tür dönemlerde şiddet, otoriterlik ve toplumsal eşitsizlikler daha görünür hâle gelir.

Kadınlara ve çocuklara yönelen şiddetin bu kadar yaygınlaşması da bu kriz ortamının en çarpıcı göstergelerinden biridir. Kadınlara yönelen şiddet çoğu zaman bireysel suçlar olarak açıklanır. Oysa toplumsal cinsiyet çalışmaları uzun zamandır bu şiddetin bireysel değil, yapısal bir karakter taşıdığını göstermektedir. Simone de Beauvoir'ın vurguladığı gibi, kadınlık biyolojik bir kader değil; tarihsel ve toplumsal ilişkiler içinde kurulan bir konumdur. Kadınların bedenleri üzerinde denetim kurulması ve yaşamlarının belirli sınırlar içine hapsedilmesi, patriyarkal düzenin en temel araçlarından biridir.

Judith Butler ise bazı hayatların toplum tarafından daha “yas tutulabilir” kabul edilirken bazılarının değersizleştirildiğini belirtir. Kadınların ve çocukların maruz kaldığı şiddetin çoğu zaman hızla unutulması ya da sıradanlaştırılması, tam da bu değersizleştirme mekanizmasının bir sonucudur.

Fatmanur Çelik ve küçük kızı İkra'nın yaşadıkları, bu yapısal sorunun en çarpıcı örneklerinden biridir. Yıllarca yardım isteyen bir annenin korunamaması ve küçük bir çocuğun öz babası tarafından sistematik biçimde cinsel istismara maruz kalmasına rağmen failin uzun süre korunabilmesi, tek bir gün dahi gözaltına alınmaması ve meclise sunulan raporlardan isminin çıkarılması yalnızca bireysel bir suç hikâyesi değildir. Bu olay, aynı zamanda kurumsal ihmalin, toplumsal sessizliğin ve cezasızlık kültürünün birleştiği bir tabloyu ortaya koymaktadır.

Fatmanur Çelik yaşadığı cinsel şiddeti anlatırken şu sözleri dile getirmiştir:

“Bana tecavüz etti ama sanki suçlu benmişim gibi davranıldı. Beni zorla onunla evlendirdiler.”

Bu cümle yalnızca bireysel bir acının ifadesi değildir; aynı zamanda patriyarkal toplumlarda şiddete maruz kalan kadınların nasıl suçlu konumuna itildiğinin açık bir göstergesidir. Şiddete uğrayan kadın korunmaz; aksine yaşadığı şiddetin sorumluluğu kadının omuzlarına yüklenir.

Bugün Mardin'in Derik ilçesinde yaşanan olay da bu düzenin hâlâ nasıl işlediğini göstermektedir. Bir kadın kaçırılmış, cinsel şiddete maruz bırakılmış ve ardından tehdit edilerek kendisine tecavüz eden erkekle evlenmeye zorlanmıştır. Ancak bu durum

yalnızca Derik'e özgü bir vaka değildir. Türkiye'nin farklı bölgelerinde de benzer örneklerle karşılaşılmaktadır. Kadınların maruz kaldığı cinsel şiddetin "aile meselesi", "namus" ya da "meseleyi kapatma" gerekçeleriyle görünmez kılındığı; failin cezalandırılması yerine kadının susmaya zorlandığı birçok olay yaşanmaktadır. Bu nedenle Derik'te yaşananlar, tekil bir olay olarak değil; kadınların yaşam hakkını tehdit eden daha geniş bir toplumsal sorunun parçası olarak değerlendirilmelidir.

Bir kadının kendisine tecavüz eden erkekle evlenmeye zorlanması kadın için ölümdür; yaşasa bile her gün yeniden ölmek zorunda bırakılmasıdır. Kadın hayatta kalır fakat özgürlüğünü ve geleceğini kaybeder. Bu nedenle birçok araştırmada zorla evlendirme, kadının fiziksel olarak yaşamaya devam ettiği fakat iradesinin ortadan kaldırıldığı bir "sosyal ölüm" biçimi olarak tanımlanmaktadır. Yani kadını diri diri gömmek...

Fatmanur ve İkra'nın hikâyesi aynı zamanda çocukların korunmasına ilişkin mekanizmaların ne kadar yetersiz olduğunu da göstermektedir. Bir çocuğun öz babası tarafından cinsel istismara uğraması ve buna rağmen failin uzun süre korunabilmesi, yalnızca aile içi bir şiddet vakası değildir. Bu durum aynı zamanda kurumsal ihmali ve cezasızlık kültürünü de görünür kılmaktadır. Fatmanur'un adalet nöbetinde söylediği "Biz öldükten sonra gelen adalet adalet değildir" sözleri, kadınların ve çocukların korunamadığı bir sistemde adalet mekanizmalarının ne kadar geç ve yetersiz işlediğini acı biçimde ortaya koymaktadır. Bugün ne yazık ki hem İkra hem de Fatmanur artık aramızda değildir.

Bu aynı zamanda tarikat ve cemaat ağlarıyla iç içe geçmiş bazı kapalı sosyal yapılarda ortaya çıkan denetimsizlik sorununu da görünür hâle getirmektedir. Son yıllarda çocukların bulunduğu bazı kurslar, yurtlar ve dini yapılanmalar üzerine yürütülen tartışmalar, bu sorunun ne kadar ciddi olduğunu göstermektedir. Bu alanların etkili biçimde denetlenmemesi, çocukların güvenliğini ciddi biçimde tehlikeye atmaktadır. Kapalı cemaat ve tarikat ilişkileri içinde ortaya çıkan istismar vakalarının çoğu zaman görünmez hâle gelmesi ya da üzerinin örtülmesi, yalnızca bireysel suçları değil; aynı zamanda kurumsal sorumlulukları da gündeme getirmektedir.

Bu noktada ortaya çıkan tablo, yalnızca devletin kadınların ve çocukların yaşam hakkını güvence altına alma görevini yerine getirmediğini değil; aynı zamanda kadınların yıllar süren mücadeleyle kazandığı haklara yönelik açık bir saldırı sürecinin yaşandığını göstermektedir. Her gün kadınların katledildiği, cinsel şiddetin ve çocuk istismarının

yaygınlaştığı bir ortamda uluslararası sözleşmelerin ve mevcut yasal düzenlemelerin uygulanmaması basit bir ihmal olarak açıklanamaz. Aksine bu durum, kadınların yaşam hakkını güvence altına alan mekanizmaların sistematik biçimde zayıflatıldığını göstermektedir. Kadınların kazanılmış haklarının tartışmaya açılması ve uygulanmasının fiilen engellenmesi, kadınların yaşamını değersizleştiren bir düzenin sürdürülmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle kadınlara yönelik şiddet yalnızca bireysel suçların toplamı değil; aynı zamanda kadınların yaşam hakkını hedef alan yapısal bir toplumsal ve siyasal sorundur.

Bu noktada, çocukları ve kadınları korumakla yükümlü olan devlet kurumlarının rolünü de sorgulamak gerekir. Özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın, çocuk istismarı ve aile içi şiddet vakalarında nasıl bir koruma mekanizması işlettiği ciddi biçimde tartışılmalıdır. Çocukların güvenliği yalnızca ailelerin sorumluluğuna bırakılamaz. Devletin en temel görevlerinden biri, çocukların fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü korumaktır. Fakat gördüğümüz gibi, kadınlar ve çocuklara yönelik düzenlemeler yapılması gerekirken, bu bakanlığın hiçbir şey yapmadığı anlaşılmaktadır. Yapılsaydı, her gün bu kadar kadın katledilmez, çocuklar cinsel istismara maruz kalmazdı. Şu an yaşadığımız süreçte var olan yasalar dahi uygulanmıyor ya da kadınları her türlü şiddetten koruyan anlaşmalardan çıkılıyor.

Türkiye'de kadınları korumaya yönelik en önemli yasal düzenlemelerden biri olan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu, şiddete maruz kalan kadınların korunması açısından kritik önemdedir. Bununla birlikte uluslararası bir sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi, devletlere şiddeti önleme, mağdurları koruma ve failleri cezalandırma konusunda kapsamlı sorumluluklar yüklemekteydi. İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı, kadınların korunmasına yönelik politikaların zayıfladığı yönünde güçlü bir tartışma yaratmış ve cezasızlık kültürünün derinleşmesine neden olmuştur.

Kadınlara ve çocuklara yönelen bu şiddet biçimleri yalnızca güncel politikalarla açıklanamaz. Bu şiddet, aynı zamanda tarihsel olarak kök salmış bir patriyarkal düzenin devamıdır. Abdullah Öcalan'ın "kastık katil sistemi" olarak adlandırdığı yapı, kadınların toplumsal yaşamdan sistematik biçimde dışlanmasını ve erkek egemenliğinin kurumsallaşmasını ifade eder. Bu sistem yalnızca kadınların bedenlerini değil; kadınların dilini, bilgisini ve toplumsal kurucu rolünü de hedef alır.

Oysa insanlık tarihinin ilksel dönemlerinde toplumsal yaşamın örgütlenmesinde kadınların belirleyici bir rol oynadığı bilinmektedir. Yaşamın yeniden üretimi, toplumsal ilişkilerin kurulması ve ekonomik faaliyetlerin örgütlenmesi büyük ölçüde kadınların emeği üzerinden şekillenmiştir. Kadının bu kurucu rolü tarihsel süreç içinde bastırılmış, görünmez kılınmış ve kadınlar kamusal yaşamdan dışlanarak dilsizleştirilmeye çalışılmıştır.

Bu nedenle kadınlara yönelen şiddet yalnızca bireysel suçlarla açıklanamaz. Bu şiddet, kadınların tarihsel olarak bastırılması üzerine kurulu bir iktidar sisteminin devamıdır. Kadınların tarih boyunca maruz kaldığı bu sistematik şiddet karşısında kadın hareketleri yalnızca hak talep eden değil; aynı zamanda yeni bir yaşam biçimi kurmayı hedefleyen mücadeleler geliştirmiştir. Bu noktada kadınların öz örgütlenmesi ve öz savunması hayati bir önem taşımaktadır. Öz savunma yalnızca fiziksel bir savunma biçimi değildir; kadınların kendi yaşamları üzerinde söz sahibi olması, şiddet karşısında kolektif dayanışma ağları kurması ve kendi karar mekanizmalarını oluşturması anlamına gelir.

Kadınların kurduğu komünler, meclisler ve dayanışma ağları yalnızca bireysel güvenliğini sağlamaya yönelik yapılar değil; aynı zamanda patriyarkal düzenin yarattığı sessizlik ve cezasızlık kültürünü kıran toplumsal örgütlenme biçimleridir. Kadınların kolektif örgütlenmesi güçlendikçe, şiddetin görünmez kılındığı yapılar çözülmeye başlar. Çünkü kadınların ortak iradesi ortaya çıktığında hem toplumsal sessizlik hem de kurumsal ihmal daha görünür hâle gelir.

Bu nedenle kadın özgürlük mücadelesi yalnızca bir hak talebi değil; aynı zamanda kadınların kendi yaşamlarını savunma ve yeniden kurma iradesinin de ifadesidir.

Tam da bu nedenle 8 Mart, yalnızca sembolik bir anma günü değil; kadınların eşitlik, özgürlük ve şiddetsiz bir yaşam talebini görünür kıldığı tarihsel bir mücadele günüdür. Kadınların yüzyıllardır sürdürdüğü mücadele, bugün elde edilen birçok hukuki ve toplumsal kazanımın temelini oluşturmuştur.

Toplumsal şiddetin bu kadar yaygınlaştığı bir dönemde yeniden düşünülmesi gereken temel meselelerden biri, ahlaki ve politik toplumun yeniden inşasıdır. Ahlaki ve politik toplum yalnızca hukuki kuralların varlığıyla değil; toplumun kendi yaşamını etik sorumluluk temelinde örgütleyebilmesiyle mümkündür.

Bu toplum biçiminin kurucu öznesi ise tarihsel olarak yaşamı üreten, toplumsal ilişkileri kuran ve dayanışma ağlarını örgütleyen kadınlardır. Kadınların özgürleşmesi yalnızca kadınların değil, toplumun tamamının özgürleşmesinin ön koşuludur.

Fatmanur ve İkra'nın yaşadıkları bize çok açık bir gerçeği hatırlatmaktadır: Kadınların ve çocukların yaşam hakkının güvence altına alınamadığı bir düzen yalnızca bireyleri değil, toplumun tamamını kırılğan hâle getirir. Kadınların yaşamı değersizleştirildiğinde toplum da kendi ahlaki temelini kaybeder. Bu nedenle mesele yalnızca bireysel suçların cezalandırılması değildir; mesele kadınların ve çocukların yaşamını değersizleştiren toplumsal düzenle yüzleşebilme cesaretidir.

Kadınların özgürlüğü yalnızca kadınların meselesi değildir; aynı zamanda demokratik, adil ve ahlaki bir toplumun kurulmasının temel koşuludur. Tarih boyunca yaşamı üreten, toplumsal dayanışmayı kuran ve ortak yaşamı örgütleyen kadınlar olmuştur. Kadının iradesinin bastırıldığı bir toplum yalnızca kadınları değil, kendi geleceğini de karartır. Bu nedenle kadınların özgürleşmesi, şiddetin ve sömürünün meşrulaştırıldığı bu düzenin aşılması için yalnızca bir hak talebi değil; aynı zamanda yeni ve özgür bir toplumsal yaşamın kurulmasının da en temel imkânıdır. Kadınların öz örgütlenmesi, öz savunması ve komünal dayanışması güçlendikçe, şiddetin ve cezasızlığın hüküm sürdüğü bu düzen de sarsılacaktır. Kadınların ve çocukların yaşam hakkının güvence altına alınamadığı bir toplumda yalnızca bireyler değil, toplumun kendisi de güvenliğini, adaletini ve ahlaki meşruiyetini kaybeder.

Bir Takvim Yaprağında Gerçekliğimiz: Garibe'nin Tarihe Notu

Meryem Ağar-29 Mart 2026

Bir takvim yaprağı. 21 Mayıs Cuma. Yıl 2021. Üzerine tükenmez kalemle şöyle not alınmış: “Kocaeli — işkenceyle zorla süngerliye alındığım gün — bugünü unutma. Gerçek düşman kalesidir hapishaneler.”

Hakikati bir takvim yaprağına sıkıştırıp tarihe böyle not düşen mahpus Kürt bir kadındı: Garibe Gezer. Kandıra 1 No’lu F Tipi Cezaevi’nde tutuklu olarak bulunan Garibe, gardiyanlar tarafından işkenceye ve cinsel saldırıya maruz kalmıştı. Garibe’nin bedeni kapatılmış, tecrit edilmiş, sürüklenmiş, örselenmiş, tecavüze uğramıştı; hem de “kadın” gardiyanlar tarafından. Onlar erkek aklının yarattığı değersiz birer imgeden başka bir şey değildi. Garibe ise koca bir hakikatin taşıyıcısı, yaşamın içinden bir kadın, bir direnç çiçeği.

Kadını eve hapseden erkek aklı, hapishaneleri yarattı. Hapishaneler de nihayetinde patriyarkal aklın bir ürünüydü. Kadının bedeninde, zihninde, ruhunda her daim tutsaklık yaratan; kadını kapatan, örten, örseleyen de işte bu erkek aklıydı. Kadının varoluşuna düşman olan, zihnimizde, ruhumuzda kaleler inşa eden gerçek düşman... Garibe bu gerçeği haykırmişti bir takvim yaprağında.

O kaleleri inşa eden el; kadın bedenini döven, tecavüz eden, öldüren, kapatan eldi. Ekin Wan’ın cesedini çırılçıplak soyup teşhir eden eldi. Garibe’yi cinsel saldırıya maruz bırakıp yerlerde sürükleyerek süngerli odaya götüren eldi. Yüzyıllardır bizi katleden, şiddet

uygulayan, bedenimizde rızamız olmadan gezinen eldi. Bir kadın olarak her gün boğazımda hissettiğim o pis eldi.

Garibe kadın olmanın yanında Kürt bir kadındı. Karşısında ırkı Türk, cinsiyeti erkek olan “kutsal bir canavar” vardı: Devlet. Bu canavar zindanda tüm acımasızlığıyla kuşatmıştı Garibe gibi binlerce Kürt kadının yaşamını. Bir başka gün şöyle not düşmüştü Garibe bir kâğıda: “24 Mayıs Pazartesi. Kafamdan akan kan C Hapishanesi’nin işkencesinin bir sonucu. Sana da bulaştı heval İsmail. Kürt kanını her yerde akıtıyorlar.”

“Kürt’ün damarından boşalan sahipsiz kan”ı her yerde akıttılar. Gördüğü işkence ve saldırıların ardından 9 Aralık 2021 tarihinde Kandıra 1 No’lu F Tipi Kapalı Cezaevi’nde şüpheli biçimde yaşamını yitirdi Garibe. Hapishane idaresi intihar dedi ama her şüpheli kadın ölümü gibi bunun da gerçek anlamda bir “intihar” olmadığını biliyoruz ve şu bir gerçek ki Garibe’nin Kürt kanını akıttılar. Geriye tarihe düştüğü birkaç not kaldı.

Bir takvim yaprağı koparıyorum ben de şimdi: 8 Mart.

Yıl: 2026.

Bugün günlerden Garibe Gezer.

Onu tanımayanlar olacak, onun beton yığınının içinde nasıl yeşermeye çalıştığını anlatacağız. Garibe’nin adını kalelerin yıkıldığı görkemli bir gelecekte yaşatacağız.

Takvim yaprağı masada, ellerim tutsunlar diye kız kardeşlerimi dayanışmaya çağırıyor; ben Garibe’nin tarihe not düştüğü yerdeyim, istemsiz soruyorum: Düşman başka nasıl yok edebilirdi ki kalesinde esir aldığı binlerce direnç çiçeğini?